

EMBARGO: do 6.00 h SEČ 27. novembra 2025

Na ukončenie násilia voči osobám so zdravotným postihnutím v ústavoch je potrebná systémová zmena

Zanedbávanie, zneužívanie a násilie voči osobám so zdravotným postihnutím žijúcim v ústavoch sú praktiky rozšírené v celej EÚ. Nová správa Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) poukazuje na to, ako viac-menej akceptácia násilia, prekážky pri nahlasovaní zneužívania a nedostatok účinného monitorovania ohrozujú práva osôb so zdravotným postihnutím. Agentúra pre základné práva vyzýva krajiny EÚ, aby prijali bezodkladné opatrenia zamerané na predchádzanie násiliu, ochranu obetí a vyvodenie zodpovednosti voči ústavom.

V ústavoch na území EÚ žije viac ako 1,4 milióna osôb so zdravotným postihnutím. Vzhľadom na to, že Európska únia a členské štáty si svoje povinnosti týkajúce sa deinštitucionalizácie podľa Dohovoru Organizácie Spojených národov (OSN) o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) neplnia, mnohí ľudia sú v takýchto zariadeniach svedkami porušovania vlastných základných práv. Najnovšia správa FRA [„Places of care = places of safety? Violence against persons with disabilities in institutions”](#) (Miesta, kde sa poskytuje starostlivosť = bezpečné miesta? Násilie páchané na osobách so zdravotným postihnutím v ústavoch) poukazuje na nedostatky v oblasti ochrany a prevencie násilia, zneužívania a zanedbávania.

Medzi formami násilia, na ktoré táto správa upozorňuje, sa uvádzajú kričanie a urážky, nedobrovoľná liečba a nadmerné podávanie liekov, svojvoľné používanie obmedzovacích opatrení, pracovné a finančné vykorisťovanie a fyzické a sexuálne násilie. Vyššiemu riziku zneužívania sú vystavené osoby s mentálnym postihnutím, deti a staršie osoby.

Chronický nedostatok personálu a obmedzené zdroje v ústavoch umožňujú, aby sa tam praktizovalo násilie a zneužívanie. Mnohé obete už vnímajú zneužívanie ako normálny stav. Nie sú informované o svojich právach ani o tom, ako majú zneužívanie nahlásiť. Vytvára to pretrvávajúce bariéry, kultúru mlčania a beztretnosti.

V záujme riešenia týchto systémových zlyhaní, FRA vyzýva krajiny EÚ, aby:

- **Ukončili umiestňovanie do ústavnej starostlivosti** a uprednostnili začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do komunity v súlade

so záväzkami EÚ a členských štátov podľa článku 19 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD).

- **Posilnili ochranu pred násilím.** Zaistili, aby vnútroštátne predpisy o ústavnej starostlivosti boli v súlade s medzinárodnými záväzkami ako aj so záväzkami vyplývajúcimi z členstva v EÚ. Zahŕňa to zhromažďovanie spoľahlivých, porovnateľných a včasných údajov, aby bolo možné lepšie posúdiť situáciu, predchádzať násiliu v ústavoch, chrániť pred ním a reagovať naň.
- **Zlepšili monitorovanie.** Zabezpečili, aby boli monitorovacie orgány v plnej miere nezávislé a mali dostatočné zdroje na vykonávanie pravidelných, transparentných a neohlásených návštev v ústavoch. Európska komisia by mala pozastaviť poskytovanie finančných prostriedkov EÚ a vymáhať ich vrátenie od ústavov, v ktorých dochádza k porušovaniu predpisov.
- **Zabezpečili dostupné nahlasovanie prípadov.** Poskytli obetiam prístup k bezpečným a dôverným mechanizmom nahlasovania prípadov, ktoré skutočne chránia oznamovateľov, a to bez strachu, že by nahlásenie prípadu mohlo vyvolať odvetné opatrenia.
- **Poskytovali usmernenia a odbornú prípravu.** Vypracovali praktické usmernenia o tom, ako účinne predchádzať násiliu v ústavoch a ako naň reagovať, ako aj povinnú, multidisciplinárnu odbornú prípravu pre pracovníkov ústavov, monitorovacie tímy, políciu a súdnictvo.
- **Zabezpečili plnú účasť osôb so zdravotným postihnutím** a ich zastupujúcich organizácií na navrhovaní, vykonávaní a hodnotení politík a programov, ktoré sa týkajú násillia v ústavoch.

Citát riaditeľky agentúry FRA [Sirpy Rautio](#):

„Násillie voči osobám so zdravotným postihnutím v ústavoch je systémový problém, ktorý si vyžaduje systémovú zmenu. EÚ a jej členské štáty musia plniť svoje právne záväzky a chrániť základné práva osôb so zdravotným postihnutím tým, že budú uprednostňovať ich začlenenie do komunity, zaobchádzať s nimi dôstojne a s rešpektom a budú ich skutočne chrániť pred násilím a zneužívaním.“

Správa vychádza z výskumu v 27 krajinách EÚ a troch kandidátskych krajinách (Albánsko, Severné Macedónsko a Srbsko) a dopĺňajú ju rozhovory vedené 10 krajinách EÚ (Chorvátsko, Írsko, Lotyšsko, Malta, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Slovensko a Slovinsko, Taliansko).

Agentúra FRA už v minulosti uverejnila správu o [prechode zo života v ústavoch k životu v komunite pre osoby so zdravotným postihnutím](#) a o [násilí páchanom na deťoch so zdravotným postihnutím](#).

V prípade záujmu o ďalšie informácie sa obráťte na: media@fra.europa.eu /
Tel.: +43 1 580 30 642